

ПЕДАГОГИКА ИЛИМДЕРИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCES

Иматали кызы Анара

**ИНТЕРАКТИВДҮҮ УСУЛДАР ОКУТУУНУН ЭҢ НАТЫЙЖАЛУУ
ЖОЛУ КАТАРЫ**

Иматали кызы Анара

**ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ КАК НАИБОЛЕЕ РЕЗУЛЬТАТИВНЫЕ
СПОСОБЫ ОБУЧЕНИЯ**

Imatali kuzu Anara

**INTERACTIVE METHODS AS THE MOST EFFECTIVE
WAYS OF TEACHING**

УДК: 338.26(575.25)(043.3)

Макалада билим берүүнүн интерактивдүү усулдары жөнүндө жалпы түшүнүк берилип, аларды пайдалануу зарылдыгы негизделди. Интерактивдүү ыкмалардын негизги түрлөрү жана формалары, алардын артыкчылыктары менен кемчиликтери көрсөтүлдү.

Негизги сөздөр: интерактивдүү окутуу методикасы, «өз ара байланыш» ыкмалары, инновациялык усулдар.

В статье рассмотрены основные понятия об интерактивных методах обучения, обоснована необходимость их использования. Отражены основные виды и формы, преимущества и недостатки интерактивных методов обучения.

Ключевые слова: методика интерактивного обучения, способы «взаимодействия», инновационные методы.

In the article the basic concepts of interactive teaching methods are considered, the necessity of using is proved. The main types, advantages and disadvantages of interactive teaching methods are reflected.

Key words: methods of interactive learning, ways of «interaction», innovative method.

Окутуу учурунда студенттер менен окутуучунун, ошондой эле студенттердин өздөрүнүн ортосунда жогорку деңгээлдеги өз ара байланыш түзүлгөн болсо, мындай окутуу ыкмасы интерактивдүү ыкма деп аталат [3]. Мындай өз ара байланыш көбүнчө дискуссия түрүндө, башкача айтканда тигил же бул маселени кандайча чечүү керектиги жөнүндө талкуулоо түрүндө ишке ашырылат. Мында маселени чечүү процессинин өзү алына турган жооп сыяктуу эле маанилүү, керек болсо андан да маанилүүрөөк экендигин түшүнүү зарыл. Демек, интерактивдүү окутуу методикасынын максаты жөн эле маалымат берүү эмес, студенттерде өз алдынча ойлоону, жооп таба билүү жөндөмдүүлүгүн жаратуу болуп саналат.

Интерактивдүү окутуунун маселелери жана ыкмалары өтө ар түрдүү. Бирок кандай ыкма болбосун, билим берүүнүн башкы булагы болуп студенттердин

өздөрүнүн билимдери, турмуштук тажрыйбасы саналышы шарт. Студент окутуу процессинде төмөндөгүлөр менен өз ара аракет кылышы мүмкүн:

1) окутуучу менен (окутуучунун суроолоруна жооп берет);

2) башка студенттер менен (пикир алмашуу түрүндө);

3) чакырылган адамдар менен (же ишкана уюмдарга баруу аркылуу);

4) майда топтордо иштеп (3-5 студенттен турган);

5) чоң топтордо иштеп (ролдук оюндар, диспут, талкуулоо ж.б.);

6) топ жана калк (студенттердин тобу социалдык сурамжылоо жүргүзөт);

7) техника каражаттары менен (компьютер, проектордун жардамында).

“Өз ара байланыш” ыкмасынын башкы өзгөчөлүгү – ал ачылыш процесси болуп саналып, анын маңызы – студенттер байланышуу аркылуу окуу ыкмаларына ээ болушат.

Талкуулоо жолу менен билим берүү бир нече артыкчылыктарга ээ:

- студенттер маалымат эле албастан, чечим чыгаруусу, чыгарылган чечимдер эмне себептен туура экендигине түшүндүрмө берүүсү зарыл болот;

- студенттер идеяны терең иштеп чыгышат, анткени чыгарылган жыйынтыктар талкууга алынат;

- маселени чечүү процессинде студенттер өздөрүнүн жана башкалардын тажрыйбаларын пайдаланышат [2]. Билимдин мындай жалпы фондусу бир студенттин, же окутуучунун жеке билимине караганда чоң экендиги талашсыз.

Чакан топтордо же жуп-жубу менен иштөөдө биринчиден, бүт тайпанын алдында оюн айта албаган студенттер теңүштөрүнүн чоң эмес тобунда өз идеялары менен бөлүшүшү мүмкүн; экинчиден, студенттер башкалардын алардыкынан бөлөкчө ойлору бар экендигин билишет.

Окутуучу гана маалымат берип, анан тапшырма берген учурда анын студенттердин эсинде калуу ыктымалдуулугу азайып, теңтуштарынын идеяларын пайдалануу мүмкүндүгү жокко чыгат. Изилдөөлөр боюнча, биз өз кылганыбыздын 80%, окуганыбыздын 20%, ал эми укканыбыздын 10% гана эстеп калабыз [1].

Буга мисал катары төмөнкү тажрыйбаны карап көрөлү. Атка минүүнү үйрөнүү үчүн бизге бирөө кантип минүү керектигин айтып бериши, же ал жөнүндө өзүбүз окуганыбыз жетишсиздиги айкын. Биз өзүбүз ат минип көрүп, тажрыйба топтообуз керек. Мындай болгон себеби, иш жүзүндө билимди өркүндөтүү менен, биз маалыматты кайрадан иштеп чыгып, аны аракетке келтиребиз. Бул процесстин жүрүшүндө биз өз кылган ишибиздин маңызына сүңгүп киребиз. Андыктан, студенттерге жөн гана даяр жоопторду бергенде, алардын акыл-эс жигердүүлүгү анча жогору болбойт. Ал эми идеяны иштеп чыгып, аларды жактоо талап кылынган учурда ой-жүгүртүү жигердүүлүгү кескин жогорулайт. Таанып-билүү жөндөмдүүлүгүн тиешелүү интеллектуалдык деңгээлге карап түрлөргө бөлүүгө болот.

Окутуунун мыкты программасы студенттердин жөндөмдүүлүктөрүнүн төмөнкү түрлөрүнүн баарын пайдаланууну талап кылат:

- а) фактыларды эске тутуу;
- б) ой-жүгүртүү;
- в) билимди жаңы кырдаалда колдоно билүү;
- г) анализ жүргүзүү (бөлүктөргө бөлүү, ажыратуу менен изилдөө);
- д) синтездөө (идеяларды топтоо менен жаңыны жаратуу);
- е) баалоо (кандайдыр-бир нерсенин сапаты жөнүндө ойлоону) [3].

Коомдун өнүгүшү бул жөндөмдүүлүктөрдүн баарынын болушун талап кылаары бышык.

Белгилей кетчү нерсе, интерактивдүү ыкмаларга өтүү салттуу ыкмаларды колдонууну токтотуу дегендикке жатпайт. Анткени биздин максат окутуу ыкмаларын көбөйтүүдө, байытууда турат. Кесипкөй окутуучу интерактивдүү ыкмалардан интерактивдүү эмес ыкмаларга өтө билүүсү (керек болсо, же зарылдык келип чыкса бир эле сабактын жүрүшүндө) шарт.

Интерактивдүү ыкманы тандоонун себеби анын “кызыктуу” экендигинде эмес, ал кандайдыр-бир нерсеге үйрөтүүнүн эң натыйжалуу жолу экендигинде болуусу зарыл. Ал эми натыйжалуу ыкма деп белгилүү окуу максатына жетүү үчүн эң аз убакыт, каражат талап кылынган ыкманы түшүнөбүз. Окутуу ыкмасын тандоодон мурда, кайсы предметти, эмне максат менен окутуп жатканыбызды андап түшүнүү керек. Айталы, конкреттүү фактыларды өздөштүрүүгө жетишүү талап кылынса, интерактивдүү эмес ыкманы пайдалануу жакшы натыйжа берет. Кандайдыр-бир жөндөмгө (мисалы тил үйрөтүү, эсептөөгө окутуу) ээ болууну үйрөтүүдө интерактивдүү ыкманы пайдаланган максатка ылайык.

Математикалык маселелерди чыгаруу, эсеп жүргүзүү, экономикалык анализ жүргүзүү сыяктуу кээ бир билимдерде интерактивдүү ыкмалар жакшыраак натыйжа берет (анткени мында алынган жоопко караганда процесстин өзү чоң мааниге ээ). Бирок маселе иштөөгө үйрөнгөндөн кийин аларды чечүүгө жалгыз көнүгүү натыйжалуураак. Ал эми тил илимдери үчүн максималдык санда өз ара байланышууга мүмкүндүк берген ыкмалар көбүрөөк ылайык. Мында жуп-жубу менен иштөө мыкты натыйжа терет.

Интерактивдүү ыкмалар салттуу ыкмалардан жакшы, же тескерисинче деп ынандыруу туура эмес. Анткени, мындай ыкмалардын артыкчылыктары талашсыз көрүнгөн менен, аларды туура эмес пайдалануу терс натыйжаларга алып келиши да мүмкүн. Алсак, мында туура эмес ой-пикирлер, элестетүүлөр бекитилип калышы (өзгөчө өз оюн катуу жактагандар болсо), айрым тартынчаак студенттер өз мүмкүнчүлүктөрүн көрсөтө албай калышы мүмкүн.

Иш жүзүндө 80 мүнөттүк сабак ичинде 5-6 түрдүү ыкманы айкалыштырып пайдаланууга болот. Мисалы:

1-кадам – окутуучу доскада маселени чыгаруу процессин көрсөтүп берет (интерактивдүү эмес фаза);

2-кадам – окутуучу 2 студентке бирден маселе берет, мында күчтүү жана начар окуган студенттин жуп түзүшүнө көңүл буруу зарыл (бул интерактивдүү жол, себеби артта калган студент маселени чыгаруунун ар бир этабында күчтүү студенттен түшүнүк алат);

3-кадам – окутуучу жуптун жообун текшерип, ар бир студентке өз алдынча чыгаруу үчүн жаңы маселе берет (анча интерактивдүү эмес ыкма, бирок жекече жөндөмдүүлүктөрдү текшерүү жакшы натыйжа берет) ж.б.у.с.

Квалификациялуу адис коюлган максатка ийгиликтүү жетүү үчүн ар кандай инструменттерди качан, кантип колдонууну билүүгө тийиш.

Өз ара аракеттешүүнүн жана баарлашуунун жамааттык формасы студенттердин ой-пикирлерин туура калыптандырууга, өзүнүн оюн туура жана орду менен билдирүүгө жана далилдөөгө, сынчыл ой жүгүртүүгө өбөлгө түзүшү керек. Инновациялык ыкмаларды пайдалануунун натыйжасында окутуучунун ролу өзгөрүп, ал студенттин чыгармачылык демилгелерин жана изденүүлөрүн ишке ашырууга көмөк көрсөткөн жардамчыга, кеңешчиге, устатка айланары бышык.

Адабияттар:

1. Елагина В. и др. Компетентный подход к организации обучения студентов в педагогическом вузе [Текст] / В.Елагина, С.Похлебаев. - Челябинск, 2013. 40-б.
2. Жаңы окуу усулдары Кыргызстан боюнча билим берүүдө колдонулат [Текст] // Транзиттик борбордун маалымат жарчысы. - Бишкек, 2013.
3. Кирикова М. Современные методы обучения в вузе [Текст] / М.Кирикова. - Москва, 2013, 26-б.

Рецензент: к.пед.н., доцент Даминова И.